

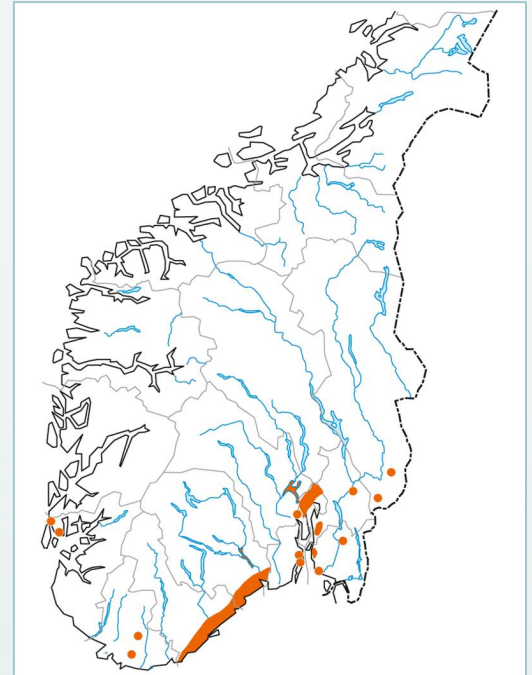
Suter *Tinca tinca*

Fremmed art

Suteren ble innført til Norge første gang til en lokalitet i Aust-Agder på tidlig 1800-tall. Siden har mennesker spredd den til alle fylker mellom Rogaland og Østfold/Hedmark. Pr. 2012 er det suter i minst 200 lokaliteter her i landet. Den trives best i vegetasjonsrike vann, der den oppholder seg hovedsakelig i bunn-nære områder. Den har en bred diett, som består av ulike bunndyr, samt noe plankton og plantedeler.

Status
Risikovurdering 2012: Svært høy risiko (SE)

Suteren finnes i innsjøer fra Rogaland til Østfold og Hedmark, med hovedutbredelsesområde i kystnære områder av Aust-Agder og Telemark.

Kjennetegn

Suteren tilhører karpefamilien og ordenen Cypriniformes. Den er med sin kraftige kroppsform lett gjenkjennelig fra andre karpefisker. Overgangen mellom halerot og halefinne er nær rettlinjet. Suteren har to små skjeggtråder i munnvikene, som den eneste ferskvannsfisken hos oss. Suteren er mørk brun/grønn på ryggen, med lysere og ofte mer gygne sider. Øynene er små, med markert rød/oransje iris. Kroppen er dekt med små og dyptsittende skjell som gir et glatt og læraktig preg. Suteren har store finner med avrundede kanter. Hannfisken har større finner en hunnfisken. Hannfiskens bukfinner rekker bak til gattet. Den største suteren som er tatt i Norge veide 3,94 kg.

Utbredelse

Suteren har sitt naturlige hovedutbredelsesområde i Sør- og Mellom-Europa, bortsett fra Hellas. Mot øst er den utbredt til Kaspihavet og Jenisej. Arten er også innført til flere land i Europa; som England, Irland og sørlige deler av Skottland. I Norden er det naturlige bestander av suter i sørlige deler av Sverige, og opp til 68°N i Finland. Antall bestander av suter i de to landene er beregnet til henholdsvis 5 095 og 560. Relativt mange av disse bestandene er innført. Til Norge kom suteren første gang tidlig på 1800-tallet, trolig rundt 1810-1820. Det ble da satt ut suter i Solbergvatn ved Arendal i Aust-Agder. Det er ikke kjent hvor fisken kom fra, men det blir sagt at den ble innført av tyske eller nederlandske arbeidere ved Klaadeborg jerngruver. En annen introduksjon av suter skjedde en gang før 1850, til en dam i parken ved Nes Jernverk i Tvedestrand. Denne importen kom fra Danmark. I løpet av 1800-tallet ble suteren spredd til flere lokaliteter i Agder og sørlige deler av Telemark (Grenlandsområdet). I tillegg har den hatt en viss egenspredning fra

utsetningslokaliteter. I Aust-Agder er det nå trolig suter i minst 90 innsjøer, med hovedutbredelsesområde i nedre deler av Arendalvassdraget. Den forekommer ellers spredd langs hele kysten av Aust-Agder, fra Grimstad i vest til Gjerstad/Risør i øst. I Vest-Agder er det bare registrert to lokaliteter med suter; i Audna og Lindesnes. I Rogaland er det også kjennskap til bare to bestander med suter; i Tysvær og Haugesund kommuner. I sørlige deler av Telemark har suteren blitt spredd ytterligere siden rundt 1900, mer det nå er ca. 50 bestander. Rundt 1970 ble det også innført suter i Telemarkskanalen, der den finnes fra litt oppstrøms Lunde sluse og nedover til Norsjø. I Vestfold er det trolig suter bare i Borrevatnet i Borre og Tredjedammen i Tønsberg. I Buskerud har Solbergtjern på Tyrstrand vest for Tyrifjorden hatt en tett bestand av suter i en årrekke. Damtjern i Lier har også suter, og i Tyrifjorden og Sokna kom det inn suter på 2000-tallet. Til Akershus ble suteren innført til Semsvannet i 1927. Asker har nå suter i minst 11 lokaliteter i Åros- og Askervassdraget. I Bærum finnes den også i flere mindre vann. I Oslo-området er det satt ut suter i noen små

I flere innsjøer på Sørlandet har suterer stygge sår på kroppen, trolig en bakterieinfeksjon. Det kan ikke utelukkes at smitte blir overført mellom innsjøer. Foto: Petter Sevaldsen.

kystnære vann. Til Romerike ble suterer innført alt i 1914. Også i Follo har det i senere år kommet suterer flere steder. I Østfold er det suterer i Flesjøvannet (Våler), Vansjø (Moss) og i Moentjern i Eidsberg. Det kan også være et par andre lokaliteter med suterer i Østfold. I Hedmark er det suterer i Eidskog (sekundærspredning fra utsatt bestand i Sverige) og i Kongsvinger. På landsbasis er det nå suterer i minst 200 lokaliteter.

Biologi

Suterer trives best i vann med velutviklet strandvegetasjon, som oftest relativt næringsrike lavlandssjøer i Sør-Norge. Den blir ikke særlig tallrik i lokaliteter med steinbunn. I Østersjøen finnes suterer også i svakt brakkevann. Suterer er en sky fisk som for det meste holder seg i skjul om dagen. Om natta kan den gjerne svømme i små stimer på leting etter føde. Den oppholder seg hovedsakelig i bunn-nære områder, men kan også gå opp til overflaten. Suterer har en særegen munn som kan strekkes

ut og brukes til å grave ned i substratet. Dermed kan den spise dyr som er nedgravd i muddret, en næringsnisje som den i stor grad er alene om i norske innsjøer. Ellers har den et bredt ernæringspekter; fra vanninsekter, larver, snegler, muslinger, samt plantedeler. Den er næringsaktiv kun om sommeren. Om vinteren går den i dvale. Den tåler svært oksygenfattig vann, og er usedvanlig seiglivet. De gyter i tett vegetasjon på grunt vann i flere perioder i juni-juli. Eggene har en diameter på under 1 mm, og de klebes til vannplanter og ulike gjenstander på bunnen. Eggene klekkes etter 6-8 dager. Yngelen sitter festet til egget i ca. 10 døgn, men den begynner å spise planktoniske krepsdyr, hjuldyr etc. når plommesekken er oppbrukt.

Bestandsstatus

Suterer har i løpet av de siste tiåra blitt spredd av mennesker til mange nye vassdrag. Den finnes nå i rundt 200 lokaliteter fordelt på et relativt stort område i Sør-Norge. Ut fra spredningshistorikken fram til i dag, må man forvente at arten vil fortsette å øke i utbredelse. Suterer har imidlertid visse habitatkrav, og foretrekker lokaliteter med bunnvegetasjon. Den forekommer sjelden i lokaliteter med steinbunn. Det innebærer at aktuelle lokaliteter der suterer forventes å etablere seg er begrenset til relativt næringsrike innsjøer i lavlandet. Men den kan leve i lokaliteter med et vidt temperaturspekter, og tåler svært lave oksygennivåer. Suterer er en robust fisk som vil overleve under ulike og vekslende miljøforhold. Den vil derfor kunne klare å etablere seg i sørlige deler av Rogaland, lavereliggende strøk av Sørlandet, samt store deler av Akershus, Østfold og sørlige deler av Hedmark. Den har også etablert bestander i store innsjøer på Østlandet, som i Tyrifjorden. Det er lite kunnskap om hvilken effekt suterer har på andre fiskearter, men den blir ansett som relativt svak i konkurranse med andre arter. Suterer kan bli 1-2 kg i vann med tynne bestander, blant annet der rovfisk er til stede. I andre lokaliteter kan den danne tette bestander, og blir da sjelden over 200 gram. I slike lokaliteter kan den trolig være en betydelig konkurrent til stedegne fiskearter. På søking etter føde kan suterer grave dypt ned i substratet med munnen. Det fører til at næringsalter frigjøres fordi sedimentene forstyrres. Dette kan ha en viss miljømessig effekt fordi det kan påvirke vannkvaliteten. Suterer blir omtalt som en attraktiv sportsfisk for meitefiske. Den spredningen som skjer i Norge i dag kan trolig settes i forbindelse med dette. Fordi den er en robust fisk, er den lett å spre til nye lokaliteter ved enkel transport.

Referanser

- ISSG 2010 *Tinca tinca*. <http://www.issg.org/database/species/ecology.asp?fr=1&si=618&sts=>. Global Invasive Species Database. Konferert 15.01.12.
- Brabrand, Å. 2011. Foryngelse av rovfiskbestander i Vestre Vansjø, Østfold. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. Rapport 9. 27 s.
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus. 2010. Handlingsplan mot fremmede skadelige arter i Oslo og Akershus. Rapport 2.
- Hesthagen, T. og Østborg, G. 2002. Kartlegging av innsjøer med naturlige fiskesamfunn og fisketomme lokaliteter på Sørlandet, Vestlandet og i Trøndelag. NINA Oppdragsmelding 724. 48 s.
- Hesthagen, T. og Kleiven, E. 2010. Forekomst av suter (*Tinca tinca*) på Sørlandet. NINA Minirapport 263. 30 s.
- Hesthagen, T. og Sandlund, O.T. 2012. Gjedde, sørv og suter: status, vektorer og tiltak mot uønsket spredning. NINA Rapport 669. 41 s.
- Huitfeldt-Kaas, H. 1918. Ferskvannsfiskenes utbredelse og indvandring i Norge med et tillæg om krebsen . Centraltrykkeriet. Kristiania. 106 s.
- Jensen, K.W. 1970. Suter fanget i Eidskog. Fauna 23 (4): 303-304.
- Lund, E. 2007. Fremmed fisk i to fylker. Introduserte fiskearter i Buskerud og Oppland. Naturkompetanse Rapportserie 2007-1. 58 s.
- Kleiven, E. 2001. Kommentar til spreiring av uønska fiskearter på Sørlandet. pH-status 7 (nr. 4-2001): 12.
- Kleiven, E. og Hesthagen, T. 2012. Fremmede fiskearter i ferskvann i Aust-Agder - Historikk, status og konsekvenser. NINA Rapport 665. 102 s.
- Nilssen, J.P. og Wærvågen, S.B. 2001. Den nylige spredning av gjedde og karpefisk i Sør-Norge. Fagutredning, Abelsenteret. Gjerstad. 2001/3.
- Pethon, P. 2005. Aschehougs store fiskebok. Aschehoug & Co.(W. Nygaard) AS. 468 s.
- Rask, M., Appelberg, M., Hesthagen, T., Tammi, J., Beier, U. og Lappalainen, A. 2000. Fish status survey of Nordic lakes - species composition, distribution, effects of environmental changes. TemaNord Report 2000:508. 55 s.
- Solstad, S 2011. Spredning av karpefisk i Grenland. Notat. 19 s.
- Tammi, J., Appelberg, M., Hesthagen, T., Beier, U., Lappalainen, A. og Rask, M. 2003. Fish status survey in Nordic lakes: effects of acidification, eutrophication and stocking activities on present fish species composition. *Ambio* 32: 98-105.